

De Koerier

van

[juni 2015] nr. 65

Brabants Heem

De redactie die het jubileumboek van de heemkundekring Zundert samenstelde

Brabants Heem van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Beste lezer,

Deze 'Koerier van Brabants Heem' kent een iets andere indeling dan de voorgaande uitgaven. De rubriek 'Uit de media' zult u voortaan niet meer aantreffen. Dat komt omdat Wegener van mening is dat ons blad, ondanks dat wij daarin van mening verschillen, te veel teksten overneemt. Wij hebben dat nooit letterlijk gedaan en steeds bronnen vermeld. Alle artikelen die we er aan gewijd hebben, bestonden steeds uit een samenvatting in eigen woorden. Dat mag wel, maar ook daar hangt een prijskaartje van vele honderden euro's aan en dat is voor onze vrijwilligersorganisatie onbetaalbaar.

2

Daarom willen we, meer nog dan in het verleden, een beroep doen op kringen om informatie in te sturen die we in ons blad kunnen verwerken. Die nieuwe rubriek zullen we voortaan 'Heemkundig nieuws' noemen.

In dit nummer aandacht voor de Heemdagen die helemaal zijn volgeboekt, de boerderijpluim die uitgedeeld wordt, de Dag van de Brabantse Volkscultuur, maar ook voor deskundigheidsbevordering. Natuurlijk de rubriek Boekennieuws. Ook daar kunnen heemkundekringen kopij voor inzenden als ze van mening zijn dat een boek dat ze hebben uitgegeven, meer dan plaatselijke aandacht verdient.

In het kort blikken we ook terug op de Raad van Aangeslotenen van april met de lezing die toen door Frans Kapteijns van Natuurmonumenten werd verzorgd. Verder enkele artikelen met betrekking tot 200 jaar Brabant.

Eind april werden er weer Koninklijke onderscheidingen uitgereikt. Vanuit Schijf kregen we informatie binnen over een heemkundige die een onderscheiding ontving. Is er binnen uw kring ook iemand van een lintje voorzien

en wilt u dat in de Koerier zien, stuur dan een kort verslagje en een foto, zodat we die informatie in de volgende uitgave alsnog met onze lezers kunnen delen (e-mail: martel6@hetnet.nl).

Ook dit keer willen wij de kringen weer vragen om de digitale uitgave van 'De Koerier van Brabants Heem' te verspreiden onder hun leden en andere belangstellenden. Op die manier hopen we een breed publiek van dienst te zijn en misschien levert het voor uw kring wel nieuwe leden op?!

Wouw, juni 2015

René Hermans

BRABANTSE HEEMDAGEN 2015 HELEMAAL VOLGEBOKT

De 67e Brabantse Heemdagen op 6 en 7 augustus van dit jaar zijn helemaal volgeboekt. „We leggen nu een wachtlijst aan. Mochten er inschrijvers afhaken, dan kunnen de mensen van de wachtlijst deze plaatsen innemen”, zegt Ansjé Strouken-Bussink namens de organiserende verenigingen.

Dit jaar is het thema: 'Hollands Brabant aan de rand van de Biesbosch'. Het programma start donderdag 6 augustus om 8.30 uur met een wandel- en vaardag. Tevoren is de ontvangst in de Raadszaal van het Gemeentehuis in Made. Daar vindt ook de ceremonie protocollaire plaats en opent voorzitter Henk Hellegers de Heemdagen.

Na de activiteiten overdag is er 's avonds een diner met aansluitend muziek en een quiz.

Vrijdag 7 augustus is de fietsdag met een tocht naar Hooge Zwaluwe, Lage Zwaluwe, Geertruidenberg en Drimmelen.

's Avonds is er weer een diner met quiz en de uitreiking van de 'Bram van Brabant'. Voorzitter Henk Hellegers sluit daarna de Heemdagen af en de dagvoorzitter van de organiserende kringen verzorgt een nabeschouwing. Zoals gezegd zitten de dagen vol, maar u kunt zich nog wel op de wachtlijst laten plaatsen, maar de kans om dan alsnog deel te nemen is niet erg groot, omdat er al meerdere mensen op die wachtlijst staan. Het inschrijfformulier moet, volledig ingevuld en ondertekend ingezonden worden naar de Commissie Brabantse Heemdagen 2015, p/a Nieuwlandsedijk 79, 4926 AN Lage Zwaluwe.

Het gemeentehuis van Made

DAG VAN DE BRABANTSE VOLKSCULTUUR OP 21 NOVEMBER IN TEKEN '200 JAAR NOORD-BRABANT'

DEN BOSCH - In 2015 bestaat Noord-Brabant 200 jaar. Twee eeuwen geleden was Noord-Brabant een provincie die lag in het midden van het pas opgerichte Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815).

Het voormalige hertogdom Brabant was in deze nieuwe post-Napoleontische staat verdeeld over drie nieuwe provincies: Zuid-Brabant, Antwerpen (eigenlijk 'Midden-Brabant') en Noord-Brabant. De zuidgrens van Noord-Brabant was vijftien jaar lang niets anders dan een provinciale grens midden in het Verenigd Koninkrijk. Met de Belgische Revolutie van 1830 veranderde dit. Noord-Brabant koos voor de Nederlandse kant. De provinciale zuidgrens werd hierdoor ook een staatsgrens.

De ruim 180 jaar sinds de Belgische Revolutie hebben van Noord-Brabant weliswaar een Nederlandse provincie gemaakt, maar de culturele verschillen tussen het zuiden en het noorden, tussen 'beneden en boven de grote rivieren' bestaan nog steeds. Ook binnen de provincie worden soms culturele verschillen gevoeld.

De naam en vorm van Noord-Brabant staan al twee eeuwen redelijk vast, maar in de eeuwen voor 1815 zag Brabant er heel anders uit. Waar het noordwesten van de huidige provincie (grotweg het Land van Heusden en Altena) twee eeuwen geleden nog Hollands was, speelt in het noordoosten de situatie van de 'onafhankelijke' ministaatjes zoals Ravenstein en Gemert, die vóór de Franse tijd geen deel uitmaakten van Brabant en pas daarna definitief bij de nieuwe provincie Noord-Brabant kwamen.

Tijdens deze 'Dag van de Brabantse Volkscultuur', die plaatsvindt op zaterdag 21 november 2015, worden de afgelopen twee eeuwen Noord-Brabant tegen het licht gehouden. Hoe homogeen is de huidige provincie? Zijn we allemaal dezelfde soort Brabanders? Is er zoiets als dé Brabantse identiteit? Er wordt hierbij gekeken naar streekdracht, architectuur en dialect. Er is hiervoor een zeer toepasselijke locatie: de voormalige Commanderie van Gemert!

Meer informatie over de Dag van de Brabantse Volkscultuur, met een gedetailleerd programma voor de bijeenkomst in Gemert, volgt zo spoedig mogelijk via de communicatiekanalen van Brabants Heem en Erfgoed Brabant. Zet wel alvast deze dag in uw agenda!

De voormalige Commanderie in Gemert

WERKEN MET JONGERE VRIJWILLIGERS IN JE ORGANISATIE

Wij kregen wat tips binnen die u in uw organisatie misschien kunt gebruiken als u er over denkt om jongeren binnen uw organisatie in te zetten of wanneer u meer jonge vrijwilligers wilt werven. Het is goed om je als organisatie hierop voor te bereiden. Denk dan aan een aantal thema's.

1. Jongeren in je netwerk

Gebruik het jongeren-netwerk dat je als organisatie hebt. Weet wie deze jongeren zijn. Hebben ze eerder vrijwilligerswerk gedaan bij de organisatie of hebben ze een andere relatie met de organisatie? Breng ze in kaart en bekijk in hoeverre dat zij de toegang kunnen zijn tot de jongeren die je wilt bereiken. Zij weten namelijk beter dan wie ook wat jongeren interessant vinden en zij weten waar en hoe je jongeren kunt vinden. Zij kunnen ook hun eigen netwerk aanspreken en bereiken.

2. Uitgangspunten om jongere vrijwilligers te werven

Wat is de reden waarom je als organisatie met jongeren wilt werken? Zo ja, waarom wil je dat dan? Het is belangrijk dat je als organisatie dit weet en het is belangrijk dat de mensen in je organisatie weten waarom je meer met jongere vrijwilligers wilt werken. Heb je in je organisatie activiteiten (vrijwilligersklussen) interessant gemaakt voor jongeren? Laat de activiteiten aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren.

3. Korte klussen

Jongeren willen zich niet altijd voor langere tijd binden aan een organisatie, dit betekent dat je korte klussen moet hebben die ook voor jongeren uitvoerbaar zijn.

4. Social media

Jongeren zijn veel meer dan volwassenen en ouderen actief op social media. Zorg ervoor dat je binnen deze informatiekanaalen actief en vindbaar bent voor jongeren.

5. Je imago als vrijwilligersorganisatie

Ken je jouw imago als vrijwilligersorganisatie? Wat is het beeld dat je organisatie oproept bij jongeren en weet hoe ze over je denken. Dit beeld is van het grootste belang als je jongeren wilt werven. Vraag het na bij de jongeren die je kent en pas het beeld aan wanneer dit niet of minder positief of aantrekkelijk is voor jongeren.

6 Een vast contactpersoon

Voor vrijwilligers in het algemeen en ook voor jongere vrijwilligers is het belangrijk om een vast contactpersoon te hebben. En natuurlijk dat deze contactpersoon het leuk vindt om met jongeren om te gaan en aanvoelt en begrijpt hoe jongeren zijn.

7 Leren en leervaardigheden

Jongeren hebben soms ruimte en tijd nodig hebben om iets te leren, kan dat binnen je organisatie?

8 Waardering

Ook jongeren willen gewaardeerd worden voor wat ze doen, denk na over hoe je jongeren het beste kunt en wilt waarderen, dit is waarschijnlijk anders dan bij ouderen en volwassenen.

STUDIEMIDDAG HOE BETREK IK 'JONGEREN?' IS GRATIS VOOR HEEMKUNDIGEN

6

OIRSCHOT – De cursus 'Hoe betrek ik jongeren?' die in het najaar door Erfgoed Brabant wordt verzorgd, is gratis voor leden van heemkundekringen. Dat is besloten tijdens de laatste bestuursvergadering van Brabants Heem.

De studiemiddag vindt plaats in het najaar bij Erfgoed Brabant aan de Waterstraat 16 in 's-Hertogenbosch. De bijeenkomst duurt van 13.30 tot 17.00 uur. De kosten bedragen € 40 voor niet-leden van heemkundekringen en Annette Gaalman van Erfgoed Brabant verzorgt de studiemiddag.

Inschrijven kan vanaf het moment waarop de datum bekend is via info@erfgoedbrabant.nl onder vermelding van 'Studiemiddag hoe betrek ik jongeren?'.

KONINKLIJKE ONDERSCHEIDING VOOR ELSA VAN MAREN UIT SCHIJF

SCHIJF - Elsa van Maren uit Schijf, de secretaris van heemkundekring 'Swarter Scive' heeft uit handen van burgemeester Marjolein van der Meer Mohr een Koninklijke onderscheiding gekregen.

De burgemeester noemde Elsa van Maren onmisbaar voor Schijf. Toen zij in 2000 naar Schijf verhuisde, stapte zij meteen in het vrijwilligerswerk. In 2002 werd ze gekozen tot bestuurslid van heemkundekring Swarter Scive. Zij

werd meteen benoemd tot secretaris van de kring. Daarnaast schrijft ze niet alleen artikelen voor de periodieken van de heemkundekring, maar ook complete boeken. Ze was ook betrokken bij de totstandkoming van het toneelstuk 'Een Schijfse herberghistorie' over het dorp Schijf in de Eerste Wereldoorlog. Vanaf deze plaats proficiat!

Hebt u ook een Koninklijke onderscheiding binnen uw historische vereniging of heemkundekring, laat het ons weten, liefst met een foto en we besteden daar aandacht aan in onze volgende Koerier.

Elsa van Maren ontving in Schijf een Koninklijke onderscheiding (foto Hkk Swerter Scive)

TWEE ZILVEREN DRAAGINSIGNES VOOR UDENS HEEMKUNDIGEN

UDEN - Op de jaarvergadering van de heemkundekring Uden werden maandag 20 april door voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem twee Zilveren Draaginsignes uitgereikt.

Pierre van Diepenbeek kreeg het kleinood met oorkonde voor het vele werk dat hij verrichtte om de herinnering aan Vluchtoord Uden in stand te houden. Henk Hellegers schreef over dit vluchtoord een boek samen met een groep vrijwilligers van de vereniging.

Het tweede Zilveren Draaginsigne was voor Jan Hege-man. Hij was verantwoordelijke voor het heemhuis en het onderhoud ervan. Daarnaast was hij twaalf jaar lang bestuurslid van de vereniging.

Henk Hellegers tussen de jubilarissen van de kring uit Uden (foto Hkk Uden)

ZILVEREN DRAAGINSIGNES BIJ 'DYE VAN BEST'

BEST - Tijdens de druk bezochte jaarvergadering in Prinsenhof in Best bij heemkundekring 'Dye van Best' werden het heemschild en drie Zilveren Draaginsignes uitgereikt.

Het deed voorzitter Harrie van Vroenhoven plezier dat het Heemschild met oorkonde dit jaar uitgereikt mocht worden aan Jan van de Ven. Het Heemschild wordt in Best jaarlijks uitgereikt aan één of meerdere leden van deze kring, die zich op een bijzondere manier verdienstelijk hebben gemaakt voor 'Dye van Best' of mensen die de vereniging op een uitzonderlijke manier hebben vertegenwoordigd.

Jan van de Ven is zo'n persoon. Zijn betrokkenheid, inzet, deskundigheid en de tijd die hij in het project 'Kadastrale Kaarten' heeft gestopt, zijn van een bijzondere waarde voor de heemkundekring. Het bestuur was daarom unaniem van mening dat het Heemschild dit jaar aan Jan van de Ven diende te worden toegekend.

Daarnaast waren er dit jaar drie personen, die veertig jaar lid zijn van de heemkundekring. Ger Groels-Albers en het echtpaar Rob en Titi Boerlage werden toegesproken door de voorzitter. In zijn toespraak sprak hij zijn waardering uit voor de wijze waarop zij alle drie dienstbaar zijn geweest zijn aan 'Dye van Best'.

Als verrassing mocht Harrie van Vroenhoven namens de Stichting Brabants Heem, aan alle drie het Zilveren Draaginsigne met de daarbij behorende oorkonde uitreiken.

Harrie van Vroenhoven met de drie jubilarissen van zijn kring (foto Dye van Best)

AANMELDEN VOOR BOERDERIJENPLUIM TOT 1 JULI

WOUW - In 2015 wordt de boerderijenpluim weer uitgereikt aan een eigenaar, die zijn boerderij heeft gerenoveerd, gerestaureerd of herbestemd. Voor de Boerderijenpluim geldt niet meer de eis, dat deze in het jaar vooraf aan de toewijzing is gerenoveerd, gerestaureerd of herbestemd. Het mag

De boerderijpluim wordt ook dit jaar weer uitgereikt (Foto De Brabantse Boerderij)

dus ook gaan over een ingreep, die al enige jaren geleden is uitgevoerd. Alle aanmeldingen zullen door een deskundige jury worden beoordeeld. Boerderijen die in aanmerking komen voor het predicaat 'De Boerderijpluim' van de Brabantse boerderij moeten aan een aantal criteria voldoen. Zo moeten het agrarische bedrijven of wederopbouwboerderijen zijn die medio de jaren vijftig van de vorige eeuw zijn gebouwd. Ook aanverwante bedrijven, zoals kwekerijen of maneges komen in aanmerking, maar ook boerderijen, die aan de agrarische sector onttrokken zijn en een nieuwe functie hebben gekregen. De gebouwen moeten in de provincie Noord-Brabant liggen en in redelijk goede bouwkundige staat verkeren

Beoordelingscriteria

De boerderijen worden onder ander beoordeeld op de criteria architectuur, bouw- en landbouwhistorie en ensemble- en landschappelijke waarden.

Aanmelden kan tot 1 juli 2015. In augustus of september zal de jury de genomineerde boerderijen bezoeken. Naar verwachting zal in het najaar 'De Boerderijpluim' uitgereikt worden. Ook derden kunnen, met medeweten van de eigenaar, een object kandidaat stellen.

U kunt een boerderij aanmelden door middel van een mail aan Joop Steenbakkers, e-mailadres: jjm.steenbakkers@kpnmail.nl. Daarna krijgt u een vragenlijst en aanmeldformulier toegezonden. Deze lijst dient, onder bijvoeging van een globale omschrijving en enkele foto's, op 1 juli 2015 binnen te zijn.

EXCURSIE FORTIFICATIES MAASTRICHT OP 18 JULI

De Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland gaat op zaterdag 18 juli naar Maastricht. Tijdens dat bezoek worden in elk geval Fort Eben Emael en Fort Sint Pieter aangedaan.

Afhankelijk van de belangstelling gaat de excursie wel of niet door. In het

voorlopige programma staat aangegeven dat de deelnemers om 8.00 uur vertrekken vanuit Eindhoven. Om 9.30 uur wordt Fort Eben Emael bezocht waar een uitgebreide rondleiding in en buiten het fort op het programma staat.

Na een lunch volgt om 14.00 uur een bezoek aan Fort Sint Pieter en na een drankje op een terras vertrekt het gezelschap weer naar Eindhoven.

Mensen die interesse hebben kunnen dat kenbaar maken per mail bij awn-afdeling23@gmail.com. Daar kan men ook alles te weten komen over de kosten van de uitstap.

Fort Eben Emael

Sterker dan de Franse 'Maginotlinie' en de Duitse 'Siegfriedlinie': dat was het beeld van het fort Eben-Emael in 1939. Het Belgisch leger plantte deze kolos neer in de periode 1932-1935 om een zwak punt in de Belgische defensie tegenover Duitsland te versterken: bij de invalswegen in de buurt van Maastricht.

Het Belgische fort Eben-Emael net over de grens bij Maastricht

Eben-Emael is een reus onder de forten. Verspreid over een oppervlakte van 150 voetbalvelden liggen 17 bunkers van uiteenlopende types die destijds ondersteund werden door verschillende andere werken. De totale vuurkracht was twee ton per minuut. Een indrukwekkende 'natuurlijke' verdediging versterkte het driehoekig fort nog. Aan de oostzijde sneed het Albertkanaal door de heuvel met verticale muren tot 60 m hoog. Daarnaast een watergracht in het westen en een droge anti-tankgracht in het zuiden. In de mergelberg, onder het hoogste punt, werd een ondergrondse kazerne gebouwd. Een ondergrondse stad die het garnizoen een beleg moest laten doorstaan met slaapzalen, keuken, machinekamer, douches, waszalen, een hospitaal, waterput en voorraadkamers. Een indrukwekkend tunnelstelsel van 5,5 kilometer verbond alle bunkers met elkaar. Een garnizoen van 1200 militairen diende het fort operationeel te maken.

Militaire experts van verschillende landen waren het er op het einde van de jaren dertig van de vorige eeuw over eens. Dit was één van de sterkste forten van Europa. Slechts één woord om het te typeren: onneembaar! Tijdens de strijd op 10 mei 1940 kreeg een klein team van Duitse paratroepers de artillerie van het fort in minder dan 15 minuten onder controle!

Fort Sint Pieter

Hier stap je terug in de tijd en herbeleef je de geschiedenis tijdens een rondleiding door Fort Sint Pieter. De enthousiaste gidsen nemen de bezoekers mee op pad, leiden hen rond langs onder andere de waterput, de schietgaten en de kanonnengalerij en ondertussen worden

Fort Sint Pieter bij Maastricht

prachtige verhalen verteld vol anekdotes en weetjes. Spectaculair was bijvoorbeeld de belegering van Maastricht in 1673 waarbij de Zonnekoning de 'Ijzeren stad' in recordtijd wist in te nemen door kanonnen te plaatsen op de noordhelling van de Sint Pietersberg.

Het Fort Sint Pieter ligt aan de zuidkant van de stad, hoog boven de Maas en is deels door gangen direct verbonden met de Sint Pietersberg. Het fort dateert uit begin 1700 en is grotendeels nog intact of gerestaureerd. Buiten is het uitzicht over de stad, de Maas en het omringende landschap van indrukwekkende schoonheid.

UIT DE RAAD VAN AANGESLOTENEN VAN 23 APRIL

OIRSCHOT – Op 23 april kwam de Raad van Aangeslotenen weer bijeen in Oirschot in 't Vrijthof. Daar kwamen een aantal belangrijk onderwerpen aan bod. Onderwerpen waarvoor waarschijnlijk in heel Brabant belangstelling bestaat. Vandaar dat we in het kort enkele zaken behandelen.

OSRC-systeem

Op de eerste plaats werd door Chris Kremers van Erfgoed Brabant verteld over de stand van zaken rondom OSCR, het Collectieve Registratiesysteem

voor Brabantse Heemkundekringen. In 2014 kwam met een flinke vertraging een eerste testversie van het systeem beschikbaar, waardoor het programma zeker niet voor eind 2015 beschikbaar zal komen.

Chris Kremers kon wel iets meer duidelijkheid geven over de kosten voor de kringen om hun collectie in de Brabant Cloud te plaatsen. Voor kringen tot en met 50 leden gaat dat € 15,00 per maand kosten, voor kringen met een ledental dat tussen de 50 en de 100 ligt kost het € 25,00 per maand en kringen met meer dan 100 leden betalen € 35,00 per maand. Kremers kon wel vertellen dat kringen die aansluiten het eerste jaar 50% korting krijgen op deze prijs.

De aansluitkosten van € 199,00 komen voor rekening van Brabants Heem die daarvoor een bedrag van € 10.000,00 op de begroting heeft geplaatst. Kringen die aan willen sluiten, moeten wel over een gedigitaliseerde collectie beschikken. Vraag tijdens de Raad van Aangeslotenen was ook of Erfgoed Brabant al heeft geïnventariseerd welke kringen alles digitaal hebben opgeslagen en of al die systemen in te lezen zijn in het OSCAR-systeem.

Duidelijk werd ook dat kringen niet staan te springen om jaarlijks bedragen te betalen tussen de 180 en 420 euro om hun collectie in het systeem te plaatsen.

HISGIS

Na veel gepraat, geschrijf en overleg is besloten om het HISGIS-project te ondersteunen. In samenwerking met Erfgoed Brabant, Brabants Heem en het Regionaal Archief Tilburg worden het komende jaar de oude HAZA-bestanden die voor zestien gemeenten in en rond de driehoek Eindhoven-Tilburg-Den Bosch beschikbaar zijn, onder handen genomen, gecorrigeerd, consistent gemaakt en aangevuld, zodanig dat ze binnen een jaar in HISGIS gepresenteerd kunnen worden. Daarvoor is door Brabants Heem een bedrag van 4.000 euro beschikbaar gesteld.

Brabants Heem heeft daarbij de garantie gekregen dat de data veilig zullen zijn. Het besluit werd uiteindelijk genomen om er voor te zorgen dat de nu beschikbare kadastrale gegevens niet verloren gaan en omdat HAZA niet meer ondersteund wordt en er zodoende vele duizenden uren vrijwilligerswerk verloren dreigen te gaan.

Een kaart zoals die in het HISGIS-programma gebruikt wordt door de Fryske Academy

Afscheid Michiel Govers

Tijdens de Raad van Aangeslotenen werd ook afscheid genomen van Michiel Govers die een aantal jaren in het bestuur van Brabants Heem zat. Zijn vrouw is ernstig ziek en hij koos er voor om de verzorging van zijn echtgenote persoonlijk ter hand te nemen. Voorzitter Henk Hellegers prees hem voor zijn werk, met name op het gebied van archeologie en monumenten, in de voorbije jaren. Michiel maakte zich vooral sterk voor het behoud van de kerk in Hulsten. Daarnaast was hij enthousiast bezig voor zijn woonplaats Tilburg. Met een bos bloemen dankte voorzitter Hellegers hem voor het vele werk in de voorbije jaren.

Bloemen voor Michiel Govers (links) van voorzitter Henk Hellegers tijdens de Raad van Aangeslotenen

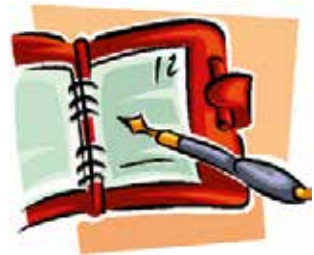
BELANGRIJKE DATA IN 2015

Vergaderschema Brabants Heem 2015

Donderdag 20 augustus: Bestuursvergadering
Donderdag 15 oktober: Bestuursvergadering
Donderdag 19 november: Bestuursvergadering
Donderdag 19 november: Raad van Aangeslotenen

Regiovergaderingen:

Regio 1: nog niet bekend
Regio 2/3: woensdag 7 oktober in Gilze-Rijen
Regio 4: nog niet bekend
Regio 5: nog niet bekend
Regio 7: woensdag 21 oktober in Den Bosch
Regio 9: woensdag 28 oktober in Zeeland
Regio: 10: woensdag 14 oktober in Nuenen

Ander belangrijke activiteiten:

Zaterdag 18 juli: Excursie van Archeologische Vereniging Kempen- en Peel-land naar Maastricht.
Donderdag 6 en vrijdag 7 augustus: Brabants Heemdagen in Lage en Hooge Zwaluwe, Geertruidenberg, Made en Drimmelen.
Zaterdag 21 november: Dag van de Brabantse Volkscultuur in Gemert.

Jubilea kringen:

01-01-2015: Hkk de Drie Heerlijkheden (Zundert)	50 jaar
01-04-2015: Hkk D'n Nyen Aenwas van Nassau (Dinteloord)	25 jaar
03-04-2015: Hkk Paulus van Daesdonck (Nieuw-Ginneken)	40 jaar
21-06-2015: Hkk De Wilhelmiet (Huijbergen)	50 jaar
16-10-2015: Stg Heemcentrum 't Schoor (Udenhout)	25 jaar
19-11-2015: Hkk Vladerack (Geffen)	40 jaar

DIGITALISEREN PERIODIEKEN VAN HEEMKUNDEKRINGEN

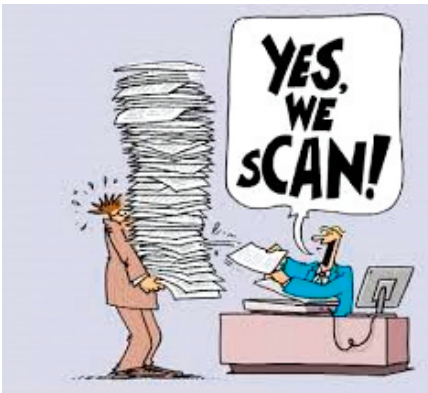
's-HERTOGENBOSCH - Een aantal jaren terug was er sprake van dat tijdschriften en periodieken uitgegeven door heemkundekringen en historische verenigingen in onze provincie zouden kunnen worden gedigitaliseerd.

Een aantal kringen, maar ook Brabants Heem zelf als uitgever van het gelijknamige tijdschrift en de HVB, als mede-uitgever van het Noordbrabants Historisch Nieuwsblad hebben zich toen gemeld voor een pilot. Die is toen niet doorggegaan. Het bleek niet mogelijk de financiering rond te krijgen; de crisis heeft daarbij ongetwijfeld een rol gespeeld. Vorig jaar bleek opeens wel geld beschikbaar te zijn voor een digitaliseringsproject, voldoende om de tijdschriften te digitaliseren van de kringen die zich een aantal jaren terug meldden. De kringen die het betreft zijn inmiddels benaderd door de Brabant Collectie met het verzoek een gebruikersovereenkomst te tekenen. Omdat de scans al zijn gemaakt, kan direct daarna tot publicatie via het internet worden overgegaan.

Het digitaliseren van tijdschriften houdt in dat deze worden gescand en doorzoekbaar worden gemaakt. Via een of meerdere websites (Brabant

Collectie van de universiteit, Thuis in Brabant en de eigen website van een kring) zijn deze doorzoekbaar door het geven van een zoekopdracht. In de zoekopdracht kunnen beperkingen worden aangebracht, bijvoorbeeld als het gaat om jaar van uitgave, auteur of zoeken in een of meerdere tijdschriften.

Graag willen we (de Brabant Collectie en Brabants Heem) een vervolg geven aan dit project. Het bestuur van Brabants Heem heeft daar ook

financiële middelen voor beschikbaar gesteld. Deze zijn echter niet voldoende om de tijdschriften van alle overgebleven kringen te laten scannen. We zullen op zoek moeten gaan naar aanvullende financiering. Voordat we dat gaan doen, willen we graag een beeld hebben van kringen die in deze digitalisering zijn geïnteresseerd. Van digitalisering worden de laatste jaargangen uitgezonderd. In het najaar zal een intentieverklaring worden voorgelegd aan de kringen die nog niet over gedigitaliseerde tijdschriften beschikken. In de regiovergaderingen van dit najaar wordt dit project verder toegelicht.

Theo Cuijpers (bestuurslid Brabants Heem)

WIM VAN DONGEN WEG ALS VOORZITTER BIJ ENGELBRECHT VAN NASSAU

BREDA – Wim van Dongen, de voorzitter van heemkundekring Engelbrecht van Nassau in Breda, heeft een mooi afscheid gekregen als voorzitter van de kring. Tijdens de jaarvergadering werd hij in het zonnetje gezet.

Vice-voorzitter Ton Hinten sprak de vertrekkende voorzitter toe. „Een van onze gemeenschappelijke eigenschappen is dat we als lid van een heemkundekring graag terugkijken naar wat ons in het verleden boeide of minstens onze aandacht trok. We vergelijken graag wat vroeger was en nu is. Het is met dit programmaonderdeel van jaarvergadering 2015 niet anders.

Ik neem u mee naar zaterdag 12 april 2003. De penningmeester deelt mede dat hij op zijn begroting voor het komend jaar geen post heeft opgenomen voor het lidmaatschap van Brabants Heem, de overkoepelende organisatie van de Brabantse heemkundekringen: we deden er bijna niets mee, het rendement was te laag en de kosten te hoog. Voor onze heemkundekring daarom weinig interessant. Het voorstel moest echter worden goedgekeurd door de algemene ledenvergadering. De ledenvergadering vond het best, totdat één man opstond. Hij vond het in het belang van de heemkundekring dat een relatie bleef bestaan via Brabants Heem naar de provincie; hij vond bovendien dat samenwerking op diverse niveaus wenselijk is. Deze man was Wim van Dongen. Misschien waren er nog een

Wim van Dongen nam afscheid als voorzitter van Hkk Engelbrecht van Nassau (foto Hkk Engelbrecht van Nassau Breda)

of twee leden die hem ondersteunden, want het verslag van die vergadering spreekt van enkele leden. Tja, wat doe je dan als bestuur? Heroverwegen. Kennelijk maakte het betoog van Wim van Dongen zoveel indruk, dat het bestuur besloot toch maar lid te blijven van Brabants Heem. Wim had z'n punt gemaakt."

Voorzitter Jacques Maassen had al eerder aangekondigd dat hij een jaar later zou terugtreden als voorzitter, dus was de link met Wim van Dongen snel gelegd. Hij was regelmatig te zien bij activiteiten en tot 1991 was hij lid van de gemeenteraad van Breda namens het CDA. In de periode 1992/1996 was Wim van Dongen zelfs wethouder van Breda. In 1996 werd hij opgevolgd door Janus Oomen.

„Iemand met zoveel bestuurservaring, zeker als gemeentebestuurder, zal wel een groot netwerk hebben en bekend zijn bij bedrijven, ambtenaren en instanties", zo dacht het zittend bestuur van de heemkundekring en daarom werd hij in 2004 gevraagd als kandidaat-bestuurslid van de Heemkundige Kring Breda. Hij weigerde en het duurde tot 2005 voor hij liet weten wel beschikbaar te zijn als bestuurslid. Na een jaar als bestuurslid gewerkt te hebben, werd hij in 2006 formeel benoemd tot voorzitter.

In zijn afscheidswoord wees de vice-voorzitter op de vele verdiensten van Wim van Dongen in de afgelopen tien jaar. Dat varieerde van de naamsverandering van de kring tot zijn trouwe bezoeken aan allerlei vergaderingen en van de taakomschrijving van werkgroepen tot bijeenkomsten voor vrijwilligers. Natuurlijk waren er dankwoorden en een cadeautje aan het eind van de vergadering. *(Met dank aan Ton Hinten)*

WIE HEEFT INFORMATIE OVER OUDE APPELRASSEN?

WAGENINGEN – Nog weinig mensen weten oude en zeer oude appelrassen te determineren. Dat komt mede doordat in vroeger tijden weinig over de appelrassen werd vastgelegd en veel informatie over het enten van allerlei oude vruchtboom rassen is verloren gegaan.

Er wordt nu veel onderzoek gedaan onder meer door de Stichting De Oerakker, een onderdeel van Wageningen waar alle oude streekassen verzameld en aangeplant gaan worden, ten behoeve van de vele zeer goede eigenschappen van deze vruchtbomen. Die onderzoeken kunnen gebruikt worden voor de ontwikkeling van de nieuwe rassen. „Die

Het appelras Bindersoet

oude en zeer oude vruchtbomen hebben alle virusaanvallen, ziekten en andere plagen doorstaan en men heeft zeer goede ervaringen opgedaan met de eerste ontwikkelde nieuwe appelrassen”, zo weet Piet Maagdenberg van de Stichting de Oerakker te vertellen. Er zijn ervaringen opgedaan, waaruit blijkt dat bij fruitteeltbedrijven in de productietijd van een appelboom van ongeveer acht tot tien jaar in totaal zeventien bespuitingen minder nodig zijn, omdat de boom deze weerstandbrengende genen in zich heeft.

Appelrassen

De stichting heeft een lijst gemaakt van rassen waar men graag beschrijvingen of afbeeldingen van wil hebben en natuurlijk wil men graag weten of er nog exemplaren van deze rassen ergens staan.

Het gaat om Carlein van Ravenstein, Appel van Geertruidenberg, Brabantse (Grauwe) Courtpendu, Brabantse Dubbele Paradijs, Groene Brabander, Jubilee van Zegenworp, Kalsbout, Peelappel, Zaailing de Jong (Beek en Donk), Zoete Leydaal en Reinette van Breda, die ook wel Koningspippeling wordt genoemd.

In het oktobernummer (5) van het tijdschrift ‘In Brabant’ van 2013 werd al eens aandacht besteed aan het appelras ‘Bindersoet’. Een ras dat in 1522 in een testament van de Udense pastoor Hendrik van Maren werd omschreven als ‘Bynderssche soet’. Dat ras bestaat nog steeds en wordt onder meer in Den Dungen door boomkwekers verkocht.

Wie Piet Maagdenberg wil helpen met zijn zoektocht, kan hem mailen op het adres pjccmaagdenberg@hotmail.nl.

STEIJL? GEEN STEIJL! (ZEELST IN HET RIJKSMUSEUM)

Soms kan door speuren, vergelijken, kijken en concluderen een historische puzzel opgelost worden. Om een voorbeeld te geven van hoe bijzonder zo'n puzzel kan zijn, onderstaand artikel van de hand van Marcel Dings

door: Marcel Dings

Enige tijd geleden werd ik door Loe Giesen uit Reuver geattendeerd op het bestaan van een oude tekening van mijn woonplaats Steijl uit 1674. De tekening bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam als object RP-T-1912-10. Aangezien de tekening ook via internet te bekijken was, werd meteen de link <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-T-1912-10> geopend.

Voor mijn ogen kwam een prachtige tekening van een kerkgebouw met een kleine toren, met minstens drie ramen in het schip en met een zijbeuk. Verder

zijn nog een losstaand torentje zichtbaar en twee huizen. Volgens de bijbehorende objectgegevens had tekenaar Josua de Grave dit beeld van de plaats Steijl vastgelegd op 5 november 1674. De afbeelding is sinds 1912 in het bezit van het Rijksmuseum. Het materiaal is papier, de kunstenaar heeft gebruik gemaakt van een pen in bruin en van een penseel in grijs. De afmetingen van het geheel zijn 152 bij 92 millimeter.

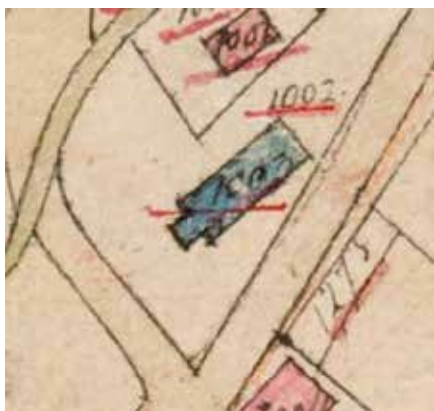
De eerste reactie was: Wow! Fantastisch! Prachtige ontdekking! Maar al snel diende zich enige twijfel aan: was dit wel **Steijl**? Het eerste punt dat mij aan het twijfelen bracht was dat dit gebouw toch wel erg groot was, want Steijl had volgens mijn weten toch slechts een klein kapelletje tot in 1859. De tekening toonde een volwaardig kerkgebouw met toren en een kleine zijbeuk. Dus meteen maar de nauwkeurig uitgewerkte kadastrale kaart van 1844 erbij gepakt. Daarop zien we de Steijler kapel als een langwerpige gebouw zonder zijbeuken. Was hier dan mogelijk sprake van enige “dichterlijke” vrijheid van de kunstenaar?

Het tweede punt van twijfel bleek bij nadere bestudering het jaartal. Want de tekening was duidelijk uit 1674, maar Steijl kreeg pas vier jaar later een kapel. Aanleiding voor de bouw van de kapel was waarschijnlijk een dysenterie-epidemie, ook wel “roode loop” genoemd, die in de tweede helft van 1676 in Limburg heerste en aan minsten 23 inwoners van Tegelen het leven kostte. En dat op een totaal van ongeveer 300 communicanten! Dat de daarna opgerichte kapel opgedragen wordt aan de heiligen Rochus en Sebastianus, patronen tegen besmettelijke ziekten, maakt de link met de dysenterie-epidemie duidelijk.

Tekening van Josua de Grave van 5 november 1674

Twee jaar na de rode loop werd uit donaties van de inwoners van Steijl een kapel gebouwd op de hoek Maasstraat–Sint Michaelstraat. Twee van die giften zijn bekend. Koopman Jacobus Ronck maakte een stichting van 200 pattacons. Van de opbrengst hiervan moesten in de kapel missen gelezen worden voor de zielenrust van de afgestorven leden van de familie Ronck. Aanleiding voor zijn genereuze stichting was waarschijnlijk het overlijden van zijn vrouw Beatrix Donnaye op 18 september 1678. Verder kennen we nog een tweede stichting, gemaakt door Agatha Raeymaekers, vrouw van schepen Geurt Franssen. Het was een rente van 5 gulden voor brood, wijn en was. Door het niet-passende jaartal werd de bestaande twijfel vergroot. Nadere bestudering van de naam boven de prent zorgde voor het definitief afwijzen van Steijl als locatie. De naam begint met twee iets onduidelijke letters, maar daarna staat 100% zeker IJLST. Dat kan dus nooit op Steijl gaan lijken, dus daarom: **Geen Steijl** (om te refereren aan een populaire website). Om te kunnen bepalen welke plaats het dan wel moest zijn, heb ik een kort onderzoek ingesteld naar het leven van de kunstenaar in het jaar 1674. Om vervolgens aan de hand van zijn verblijfplaatsen te speuren naar de echte locatie van de prent.

Op de kadastrale kaart van 1844 staat de kapel van Steijl in het blauw aangegeven

Josua de Grave (1643-1712)

Volgens de website van het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis was Josua de Grave op 2 juli 1643 in Amsterdam gedoopt. Op 7 oktober 1659 werd hij in Den Haag ingeschreven in het rekenboek van het Lucasgilde, het plaatselijke kunstenaarsgilde. In de periode 1663-1671 trok hij door Frankrijk en België. Vanaf 1672 vestigde hij zich definitief in Den Haag. Hier overleed hij in juli 1712.

Een intrigerende opmerking bij de beschrijving op de website is, dat de artiest in de periode 1672-1674 regelmatig met veldtochten van Willem III mee reisde door de Zuidelijke Nederlanden. De collectie in het Rijksmuseum toont dit ook duidelijk aan. Zo heeft een van de prenten uit 1674 als titel *“Kampement van het leger van Willem III voor Leuven”*. Andere werken hebben als locatie Scherpenheuvel, Mechelen, Veerle en Brussel. Ook tekende De Grave in dat jaar *“Kasteel Loonenstein bij Gennepe”*.

Tot nog toe heb ik drie tekeningen kunnen vinden met een exacte datum in 1674. De eerste bevindt zich in het Koninklijke Musea voor Schone Kun-

sten van België met als tekst “*Scherpen Heuvel. Siegen*”. De tekening is op 1 november gemaakt in Scherpenheuvel-Zichem. De tweede bevindt zich in het Rijksmuseum in Amsterdam: “*Gezicht op Grave*”; ze heeft als datum 15 november 1674. Op de tekening staat een verwoeste kerk. De stad had zich op 27 oktober aan stadhouder Willem III overgegeven na een beleg van vier maanden. De derde tekening, die van ‘Geen Steijl’, ligt chronologisch tussen de andere twee in. Mogelijk helpt dit ons om de reisweg van de kunstenaar te bepalen en zo de werkelijke locatie van de ‘Geen Steijl’-prent te bepalen. Als we een rechte lijn van Scherpenheuvel naar Grave trekken, bedraagt de afstand 100 kilometer. De getrokken streep loopt dan over Eindhoven heen.

Plaatsnaam

Zoals gezegd begint de plaatsnaam met twee iets onduidelijke letters, maar daarna staat 100% zeker IJLST. De eerste letter kan een H of een S zijn. De tweede letter moet een E zijn, maar kan eventueel ook een T zijn met een streepje eronder. Uitgaande van de T, krijgen we als mogelijke locatie iets als St.IJlst of Ht.IJlst: is dit misschien de afkorting

De plaatsnaam op de tekening

van stad IJlst, in Friesland net onder Sneek? Het lijkt me wel vreemd, om in de zeventiende eeuw in vier dagen van Scherpenheuvel naar IJlst te reizen, maar niets is onmogelijk. Daarom meteen contact gezocht met de lokale heemkundekring van het stadje. Het antwoord van Cor de Vries was kort maar krachtig: “Met zekerheid dat dit niet IJlst is”. Dit ging vergezeld met een afbeelding van hoe de kerk er daar uitgezien moet hebben. En inderdaad: de tekening van Josua de Grave kan niet van IJlst zijn.

Teleurgesteld, maar bevestigd in het gevoel dat de afstand Scherpenheuvel-IJlst te groot was voor vier dagen tijdsverschil, werd de speurtocht hervat.

Dan maar eens met de oude schrijfwijze spelen. De plaatsnaam moest daarvoor op Heijlst of Seijlst lijken. Dus op Google maar eens alle varianten ingetikt: Heijlst, Heylst, Heilst, Seijlst, Seylst, Seilst. Het enige bruikbare dat

hierbij naar voren kwam was een vermelding van een doop binnen een adellijke familie in Haelen in 1698: *15 decemb baptizata est Cecilia Florentina Cristina filia prænobilis d(omi)ni Joannis Adami van Bock d(omi)nus de Patteren et Warenbergh et prænobilis d(omi)næ Barbaræ Claræ van Eyck ex Seylst uxoris susceptores prænobilis d(omi)*

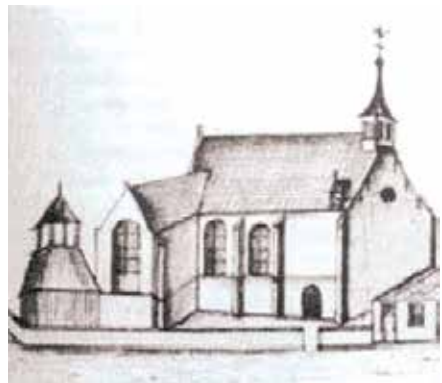
De oude Mauritiuskerk in IJlst, afgebroken in 1828

nus Henricus Pollaert et prænobilis d(omi)nus N Gulpen d(omi)nus de Bernauw et prænobilis d(omi)na N de Greuenbroeck d(omi)na in Mirlo et prænobilis d(omi)na N van den Halen. Oftewel: op 15 december is gedoopt Cecilia Florentina Cristina, dochter van de weledele heer Joannes Adamus van Bock, heer van Patteren et Warenbergh en de weledele vrouwe Barbara Clara van Eyck uit Seylst, echtgenoten, met als getuigen

Maar ook hier kwam geen doorbraak. Wel bleek dat een zekere Floris van Eijck voogd was van de kinderen Van Bock en dat deze Floris bezittingen had in de Brabantse plaatsen Gerwen en Nederwetten, ten noordoosten van Eindhoven. Moest dan in deze richting gezocht worden? Want de eerder getrokken rechte lijn van Scherpenheuvel naar Grave liep over Eindhoven, dus was het mogelijk dat de gezochte plaats in de buurt van die stad kon liggen. Dus werd de aandacht verlegd naar die regio.

Ongeveer tegelijkertijd schoot me te binnen dat een S in de plaatsnaam ook wel eens een Z kon zijn: dus moest Zeijlst ook kunnen. En dit, gecombineerd met omgeving Eindhoven, bracht uiteindelijk een mogelijke plaatsnaam: Zeelst. Navraag bij Jan Bressers van "Zeelst Schrijft Geschiedenis" leverde het gegeven op dat 16 februari 1666 in Zeelst een zekere Barbara Clara van Eijck (de bruid van Haelen) gedoopt was als dochter van Joannis van Eijck en Cecilia van Eijck. Haar vader was de vierde generatie Van Eijck die heer van Zeelst was. De heerlijkheid was al sinds 1562 in handen van zijn familie. Hiermee is de link tussen het geschreven Seijlst en het huidige Zeelst afdoende aangetoond.

Via "Zeelst Schrijft Geschiedenis" kreeg ik ook nog een achttiende eeuwse tekening van de plaatselijke kerk, gemaakt op 29 augustus 1788 door landmeter Hendrik Verhees (1744-1813). Jan Bressers meldt dat het een laat-middeleeuwse kerk betreft die sinds 1648 in handen van de protestanten was. Waarschijnlijk had de kerk in de zeventiende eeuw al geen sterke toren meer, want naast de kerk stond een belfort waar de klok in hing. Bij een vergelijking van de afbeeldingen uit 1674 en 1788 kloppen een aantal dingen, zoals de zijbeuk, de torenspits, en het belfort oftewel het torentje op korte afstand van de kerk. Dat De Grave in het schip drie ramen tekent en Verhees maar twee, doet hier weinig aan af. Het enige echte twijfelpunt is het gedeelte onder de torenspits: bij Verhees staat het torenspits-gedeelte op het dak van de kerk, bij De Grave lijkt er een eigen torengedebouw te zijn. Of is dit slechts schijn, omdat

De oude kerk van Zeelst, in 1788 getekend door landmeter Hendrik Verhees

mogelijk nog dat een ander bouwwerk het dak onder de galmgaten doet vertekenen?

Al met al kan de speurtocht nu met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid afgesloten worden. De tekening van het Limburgse Steijl laat geen Steijl zien, maar het Brabantse Zeelst!

Literatuur:

Th.W.J. Driessen, *Geschiedenis van Tegelen*, 1952, 269-270.

M.P.H.M. Dings, *Een dysenterie-epidemie in Limburg, 1676*, De Maasgouw 105 (1986), 105-114.

Hen Camps, *Steyl, prenten met een praatje*, Venlo, 1982, 102-103.

<https://rkd.nl/nl/artists/33428>.

LEZINGEN OVER CARNAVAL

In aanvulling op onze lijst van lezingen die Harrie Boot onlangs naar alle kringen heeft gestuurd, meldt Theo Fransen dat hij vier lezingen heeft die betrekking hebben op carnaval.

Zijn eerste lezing gaat over veertig eeuwen carnaval en Prins Carnaval als oudste dynastie der mensheid. Daarnaast heeft hij een lezing met als titel *'Is de carnavalist een ander mens?'*

In zijn derde lezing gaat hij in op het carnavalsfeest in de toekomst. Hij gaf deze lezing de titel mee: *'De toekomst van carnaval, carnaval van de toekomst; een sterkte- zwakte analyse van het oudste volksfeest'*.

Tenslotte kan Theo Fransen nog een lezing verzorgen met als titel *'Carnaval in Noord Brabant de actuele stand en de toekomst perspectieven, alsmede een vergelijking met het carnaval in Limburg'*. De spreker kan bovendien op verzoek 'maatwerk' leveren bijvoorbeeld in het kader van een jubileum van een vereniging of stichting. Meer informatie bij Theo Fransen op email: th.fransen@telfort.nl.

NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN KASTEELONDERZOEK

De Stichting Noord-Brabants Archeologisch Genootschap hield in samenwerking met onder meer Brabants Heem op 29 maart een studiedag met als thema *'Noord-Brabantse kastelen. Nieuwe ontwikkelingen in archeolo-*

gisch en bouwhistorisch kasteelonderzoek'. Die studiedag vond plaats in het kasteel van Helmond.

Tijdens vijf lezingen werden allerlei aspecten belicht. De cyclus begon met de presentatie door Bas Aarts met al titel 'Vroege burchten in het hertogdom Brabant'. Hij gaf een snelle schets van de territoriale ontwikkeling van het hertogdom Brabant vanuit het graafschap Leuven. De motteburcht was de meest voorkomende representant van de vroege burcht in onze streken.

Het kasteel van Helmond

Rob Gruben koos voor zijn lezing 'Bouwhistorisch onderzoek kasteel Helmond' als vertrekpunt voor de bouwchronologie zoals die is omschreven in 2001 op hoofdlijnen in het boek: De kastelen van Helmond. Een machtcentrum aan de rand van de Peel. Het kasteel werd bij de bouw opgenomen in een waarschijnlijk gelijktijdig ontwerp om de marktnederzetting Helmond te voorzien van een omwalling. Helmond had haar stadsrechten vermoedelijk verkregen kort voor 1241. Het Helmondse kasteel vormde de zuidwestelijke hoek van deze stadsverdediging.

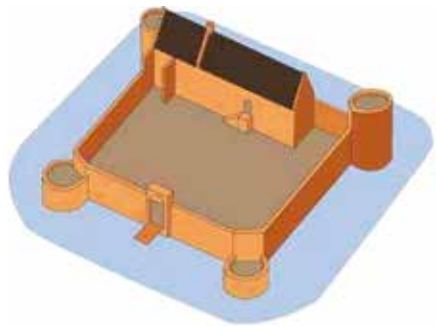
Deze ingrijpende activiteiten zijn omstreeks 1320 begonnen en de realisatie ervan zal zeker meerdere decennia in beslag hebben genomen. Bovendien weten we dat het kasteel in 1331 als onderpand voor een lening werd gebruikt.

We kunnen er daarom veilig vanuit gaan dat de bouw van de Helmondse burcht in het tweede of derde decennium van de veertiende eeuw heeft plaatsgevonden. Het bouwhistorisch onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat men er in eerste instantie

vooral op gericht was een ommuring met vier hoektorens en een in tweeën opgedeelde woonvleugel onder een zadeldak te realiseren. Het onderzoek kon zelfs aantonen dat de beide voorste torens nog lange tijd laag en onafgebouwd zijn gebleven: woonvleugel en aansluitende torens aan de achterzijde hadden klaarblijkelijk meer prioriteit.

Van enige stenen of permanente bebouwing op het binnenplein is in die eerste fase nog geen sprake. Waarschijnlijk zijn er wel semipermanente houten gebouwen op het plein aanwezig geweest, maar de aanvankelijke opzet om een zo leeg mogelijk binnenplein te creëren, springt toch het meest duidelijk in het oog bij deze vroege vierkante burchten.

Nadat het kasteel in de tweede helft van de veertiende eeuw geschikt was gemaakt voor het gebruik van vuurgeschut, hoe beperkt dat ook geweest

Eerste bouwfase van het kasteel van Helmond, ca. 1320 (Tekening Emile Krijgsman, BAAC BV)

moge zijn, bouwde men snel door naar een U-vormig complex met drie vleugels rond de nog steeds tamelijk grote binnenplaats.

Vanaf het midden van de veertiende eeuw zien we een verdere ontwikkeling, gestuurd door de opkomst van het vuurgeschut. We weten dat al in 1346 donderbussen aanwezig waren op kasteel Vreeland. Aanvankelijk waren die bussen gevaarlijker voor de gebruiker dan voor degenen op wie ze gericht werden, maar dat veranderde snel. Het logische gevolg was dat kastelen hun verdedigingssystemen hierop gingen aanpassen. De oude schietgaten voor pijl en boog maakten geleidelijk plaats voor schietgaten die ruim genoeg waren voor vuurgeschut.

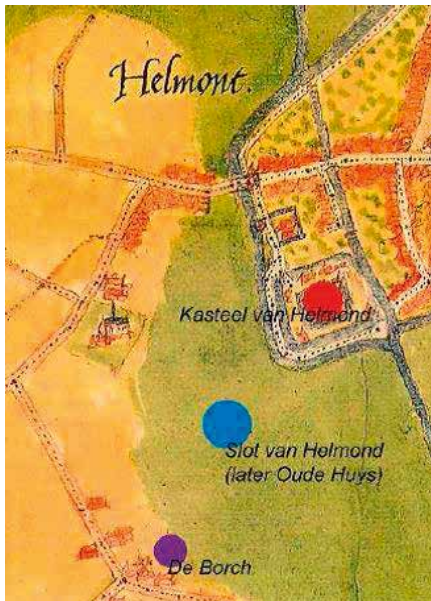
Het 'Oude Huys' van Helmond: machtig en prachtig.

Theo de Jong verzorgde een lezing met deze titel over deze imposante burcht in het moerassige beekdal van de Aa in Helmond die op het einde van de twaalfde eeuw (rond 1175 na Chr.) werd gebouwd met zware eiken heipalen, balken en planken. De burcht bestond uit verschillende houten gebouwen, bijgebouwen en een poortgebouw met mogelijk drie verdiepingen en een valbrug. Het geheel was omsloten met een palissade van palen en lag goed beschermd in het water van de rivier de Aa, met haar moerassige laagten.

Sinds enkele jaren is bekend dat in de omgeving van de Haag in Helmond niet alleen het Oude Huys, ofwel het Slot van Helmond stond, maar later ook nog een andere burcht met de naam De Borch moet zijn geweest. Na het vergelijken van oude kaarten en archieven blijkt dat er nabij de plek

waar de Derde Haagstraat op de Eerste Haagstraat uitkomt, tot begin zestiende eeuw een omgracht perceel lag met de naam De Borch. Het hoefijzervormige perceel werd ook wel het Rinkvelt genoemd. Het perceel van de Borch blijkt in het bezit van het klooster Floreffe. Het perceel waar het slot van Helmond (het Oude Huys) stond, is in bezit van de heren van Helmond.

De Borch en het Oude Huys maakten deel uit van een middeleeuws gehucht en vanaf de volle middeleeuwen (900-1200 na Chr.) was er bewoning. Er zijn bij opgravingen paalsporen aangetroffen van boerderijen, greppels en kuilen uit deze periode. In 1980 kwam het terrein, na het slopen van fabrieksgebouwen,

beschikbaar. Leden van de Heemkundekring Helmond Peelland vonden al snel een groot aantal palen in de bodem. De heipalen en verschillende houtconstructies waren door de natte beekdalbodem bijzonder goed bewaard gebleven. Het Oude Huys was, in tegenstelling tot andere kastelen, woonhuizen en boerderijen, niet gebouwd op een zandige verhoging in het landschap, maar midden in het natte beekdal, op moerige gronden. Vandaar dat honderden heipalen nodig waren om de gebouwen te dragen. De heipalen waren gemaakt van dikke aangepunte eiken boomstammen.

In de nadagen van het Oude Huys, toen de houten burchtgebouwen aan vervanging toe waren, werd op het terrein nog een stenen toren gebouwd, met een diameter van bijna veertien meter. De fundamenten van deze toren zijn aangetroffen tijdens de opgravingen op het burchtterrein van het Oude Huys. De baksteenformaten en het (Vlaamse) metselverband komt overeen met de vroegste bakstenen gebouwen in onze omgeving. Woontorens (ook wel donjons genoemd) hadden vier verdiepingen met telkens een groot vertrek. In de muren was een wenteltrap uitgespaard, evenals haardplaatsen, latrines en kasten. Fragmenten van glas-in-lood en leisteen wijzen op ramen en dakbedekking.

Tijdens de opgravingen bij het Oude Huys zijn veel bijzondere vondsten verzameld. Fraai bewerkte zilveren gespen, de vroegste metalen (zilveren) lepels, sierbeslag van heraldische schilden, schaaakstukken van ivoor, wapentuig, batten van jachtwild, valkerij en exotisch pluimvee, houten schaaltes en een grote hoeveelheid aardewerk en steengoed. Dankzij de natte bodem zijn veel uitzonderlijke en kwetsbare voorwerpen bewaard gebleven. De rijke variatie aan vondsten wijst op een zeer welgesteld milieu: het is immers het afval van de hoogste adel van Helmond. De resultaten van de opgravingen zijn niet alleen voor Helmond bijzonder: in Nederland is geen vergelijkbare houten burcht onderzocht. Zelfs op het vasteland van noordwest Europa zijn geen parallellen bekend. Het Oude Huys is, vanwege de vele exclusieve vondsten, de rijkste archeologische kasteelvindplaats van Nederland.

Met de bouw van het nieuwe (nog steeds bestaande) kasteel kwamen de houten moerasburcht en de bakstenen donjon in de Haag op de tweede plaats. Het eens zo machtige Slot van Helmond werd sindsdien het Oude Huys genoemd

Strijen en Drimmelen

'Kantelen onder stof: de burcht Strijen en de Hofstede van Drimmelen afgestoft' was de titel van de lezing van Hans Koopmanschap. Vanaf 2000 is archeoloog Hans Koopmanschap bezig geweest met de uitwerking van diverse oudere onderzoeken. Zo ontsloot hij voor de Kastelenstichting Holland en Zeeland onder andere de archeologische collecties van de Hollandse kasteelterreinen van Teylingen en Brederode. Dichter bij huis voor Brabant ontsloot hij onder andere de archeologische collecties van het kasteel Strijen, Dongen

Het kasteel van Strijen op een oude gravure

de van de heren van Drimmelen lag onder de muren van Geertruidenberg en werd in 1976 onderzocht door de dan nog prille Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe. Jarenlang stond het materiaal in garages en uiteindelijk op zolder in de Schattelijn, totdat het materiaal in 2004 in samenwerking met de vrijwillige archeologen van de Oudheidkundige Kring opnieuw bekeken en de resultaten geïnterpreteerd.

Op een soortgelijke wijze werd tussen 2006 en 2008 in samenwerking met amateur archeoloog Mohammed Bahiauoui het materiaal van het Huis Strijen doorgewerkt zoals dit door de stichting Oosterhouts Cultuur Goed bijeen was gebracht en bijeen werd gehouden. Onverwacht veel vondstmateriaal en circa dertig archeologisch complete objecten werden voor het eerste beschreven en nader bekeken naar de hedendaagse maatstaven. Omdat de uitwerking van zowel de hofstede als het kasteel Strijen gelukkig nog kon worden gedaan met de oorspronkelijke onderzoekers kon alsnog veel extra gegevens en verhalen over het onderzoek worden vastgelegd en de reeds beschreven data nader toegelicht.

Een burcht in Giessen

Antoine Wilbers sloot de serie lezingen af met het onderzoek op het kasteelterrein aan de Burgstraat in Giessen. In 2013 werd bij een archeologisch proefsleuvenonderzoek door IDDS Archeologie een kasteel gevonden. Het onderzoek vond plaats in het kader van een herontwikkeling van het terrein. Naar aanleiding van het proefsleuvenonderzoek zijn er verschillende andere archeologische onderzoeken uitgevoerd en is uiteindelijk een deel van het kasteelterrein opgegraven.

Giessen dateert uit 1296. Bij de vermelding van de heren van Giessen gaat vaak een vermelding van hun bezittingen gepaard. Op basis van deze informatie kan vanaf de eerste vermelding in 1296 worden aangenomen dat er een versterkt huis aanwezig was in Giessen. Vermoedelijk bestond dit huis

en de hofstede van Drimmelen. Deze vondstcomplexen maakten onderdeel uit van een promotie-onderzoek aan de leerstoel "Cultuur in Brabant" aan Tilburg University.

Op verzoek van het Noordbrabants Genootschap werd in de lezing van 29 maart al een tipje van de sluier opgelicht. In zijn lezing ging Hans in op de resultaten van het archeologisch onderzoek naar de hofstede van Drimmelen en de burcht van Oosterhout. De hofste-

al langer, maar daarvoor is geen bewijs gevonden. In Giessen was geen sprake van slechts één huis van Giessen, maar drie. Deze huizen bestonden niet alle drie naast elkaar, maar overlaptten wel deels. Het eerste huis is aangelegd voor 1296, maar werd opzettelijk verwoest in 1306. Dit huis is nooit herbouwd, maar het hof waarop het huis lag, is wel in stand gebleven en wordt later in aktes genoemd.

Het Huijs te Giessen op een oude kaart

Het tweede huis is gebouwd bij het voormalige huis. De eerste vermelding van dit huis dateert uit 1364, als het wordt opgedragen aan de graaf van Holland als leengoed dat de heren van Giessen weer zelf in leen ontvangen. Er is niet bekend wanneer dit huis gebouwd.

Het derde huis overlapt in tijd met het tweede huis. Dit was mogelijk omdat het een ander landgoed betreft, namelijk Het Zant. De eerste vermelding van deze hofstede dateert uit 1372 toen het werd beleend door Albrecht van Beieren aan de heer van Giessen, Vastraet Jansz van Giessen. Hij heeft op dat moment ook de voormalige en nieuwe hofstede van Giessen in bezit. De twee hofsteden werden weer in bezit gesplitst doordat beide zonen elk één van de hofsteden erfden. Na de verkoop van de huizen met hofsteden en enkele losse delen van de percelen, worden de huizen niet meer regelmatig vermeld. In de 18e eeuw zijn beide huizen echter verdwenen of in ruïneuze staat. De perceelsgrenzen en andere landschappelijke elementen zijn wel lange tijd behouden, waardoor het mogelijk bleef om de oude eigendoms-grenzen te herleiden.

WAT IS DE KADASTER ARCHIEFVIEWER?

door: Ad van Liempt

Bij de regionale historische centra BHIC (Den Bosch en Grave), Groningen (Groninger Archieven), Maastricht (RHCL) en Middelburg (Zeeuws Archief) is het programma "Kadaster Archiefviewer" beschikbaar. Welke archieven worden er mee ontsloten en wat kun je er mee doen?

Achtergrond.

Het zoeken in kadastrale archieven was niet eenvoudig. Wanneer het ging om de eigendomsregistratie in de kadastrale leggers liep dat via bewaarde

Het openingsscherm van de Kadaster Archiefviewer

gemeentelijke afschriften in het gemeentearchief of de originele exemplaren in de regionale archieven. Deze laatstgenoemde waren daar ook gescand beschikbaar via het programma 'Digilegger'.

Kadastraal kaartmateriaal is een ander verhaal. Bij gemeenten werden schaduwexemplaren van de rijkskadastraalkaarten voor allerlei doeleinden als werkexemplaren gebruikt. Die zijn niet overal bewaard gebleven. In de gemeenten waar ik onderzoek deed, was slechts fragmentarisch kadastraal kaartmateriaal bewaard. Waarom? Werden ze zo onoverzichtelijk door allerlei aantekeningen? Waren ze lastig op te bergen of had de dienst gemeentewerken een eigen werkarchief dat op zeker moment opgeschoond werd? Bij het historische onderzoek voor mijn boek *'Wonen in dammen en mijnen'* was kadastrale kaartinformatie op perceelniveau noodzakelijk. De enige plaats waar ik die toen kon vinden, was bij de dienst van het Kadaster zelf. Na een verzoek bij de Raad van Bestuur kreeg ik toestemming om in een van hun kantoren het gedigitaliseerde archief van hulpkaarten en veldwerken te doorzoeken.

Inmiddels hoef je voor historisch kadastraal onderzoek geen toestemming meer te vragen. Het kan snel en efficiënt via het programma 'Kadaster Archiefviewer', dat beschikbaar is bij de eerdergenoemde regionale historische centra.

De kadastrale informatie uit de Kadaster Archiefviewer mag alléén voor historische doeleinden worden gebruikt en gepubliceerd. Bij publicatie van persoonsgegevens dient rekening te worden gehouden met geldende privacy wetgeving.

Voor rechtszekerheidsdoeleinden in het rechtsverkeer dient u het onderzoek tegen betaling te laten verrichten door dé autoriteit op dit gebied: het Kadaster.

Wat is er in de Kadaster Archiefviewer te vinden?

Om te beginnen: wat niet? U treft er geen kadastrale overzichtskaarten in aan van (delen van) gemeenten. Deze vindt u digitaal via internet of fysiek bij de RHC's of gemeentelijke archieven. Zo vindt u de eerste kadastrale overzichtskaarten uit 1832 (ofwel minuutplannen) via www.watwaswaar.nl. Latere overzichtskaarten, zoals de schattingskaarten (voor de grondbelasting) van circa 1885, vervallen bijbladen en vervolgminuutplannen, zijn bij de RHC's te vinden. Ook vindt u er geen alfabetische naamlijsten, oorspronkelijke en suppletoire aanwijzende tafels (OAT en SAT) van eigenaren. Voor OAT's zie ook www.watwaswaar.nl.

Wat is er dan wel te vinden? Sinds de instelling van het Kadaster, in de Franse tijd, is er veel kadastraal materiaal gemaakt, gearchiveerd en ook weer verdwenen. De Kadaster Archiefviewer ontsluit daar een deel van. Het programma geeft een zoekmogelijkheid in een achttal onderdelen van de kadastrale archieven; zowel ruimtelijk als administratief van aard. Voor veel onderzoek kunt u daar prima mee vooruit. Het kaartmateriaal is per perceel of groep percelen getekend.

De acht onderdelen zijn: hulpkaart, veldwerk, dienstjaarveldwerk, projectveldwerk, lijst 78a, leggerartikel, register 71 en leggerrest. Ik zal daar hierna afzonderlijk op in gaan.

Naast het archiefmateriaal biedt de Kadaster Archiefviewer twee hulptools. Een om snel naar de toekomst en het verleden van een perceel te reizen: de filiatie. De andere is een zoekfunctie naar huidige kadastrale perceelsnummers via adresgegevens. Handig als je het kadastrale perceelnummer van een huis niet kent..

Wilt u de rest van deze handleiding lezen, dan verwijzen wij u naar de website van Brabants Heem: www.brabantsheem.nl. Daar kunt u in het artikel 'WAT IS DE KADASTER ARCHIEFVIEWER?' de volledige tekst downloaden, compleet met alle afbeeldingen.

INLEVEREN KOPIJ 'DE KOERIER' IN 2015

In 2015 verschijnt de Koerier nog twee maal. Als u iets in één van deze tijdschriften wilt hebben, kunt u de kopij opsturen of mailen. Houd u zich wel aan de inleverdata, want ander heb u kans dat de tekst reeds naar de drukker is.

Ongeveer drie weken na de inleverdata ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten en op de website geplaatst.

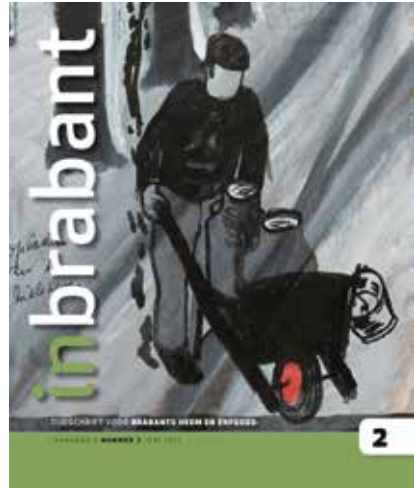
De inleverdata in 2015 zijn: 24 augustus en 9 november.

BOEKENNIEUWS

DE NIEUWE IN BRABANT IS UIT!

Deze 'In Brabant' staat behoorlijk in het teken van het 'boek'. De sprekende afbeelding op de omslag van deze editie is een detail van een werk van kunstenaar Leon Adriaans (1944-2004).

Onlangs kreeg Het Noordbrabants Museum een waardevolle schenking van de erven van Adriaans: zeven schildersdagboeken vol met schetsen, tekeningen, gedachten en gedichten. Ze geven in de rubriek 'In het museum' een mooi beeld van wat er begin jaren tachtig in het hoofd van de kunstenaar omging. Ook in 'Uit het archief' hebben we aandacht voor een schetsboek van een Brabantse kunstenaar. Gemeentearchivaris Joss Hopstaken bericht over een schriftje van de in Roosendaal geboren Han Werz (1920-2002). Hierin zijn allerlei notities en illustraties te zien die Werz op zijn

onderduikadres in Sprundel gemaakt heeft tussen 18 december 1943 en 16 februari 1944. Samen bieden ze een persoonlijke inzicht in hoe deze kunstenaar de Tweede Wereldoorlog heeft ervaren.

We kennen allemaal het Engelse spreekwoord 'Don't judge a book by its cover'. Toch gaan we dat in de nieuwe editie van In Brabant wel doen. Op 12 juni van dit jaar wordt in de Universiteitsbibliotheek Tilburg een toogmiddag georganiseerd voor de leden van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap. Een goede aanleiding om het in Brabant vervaardigde, handgebonden boek eens in de schijnwerper te zetten. Zo gaan we eens wat dieper in op de vorm en niet op de inhoud.

Boeken zijn ook een thema in het 'Interview'. „Vanaf het moment dat ik kon lezen, was ik gefascineerd door de gedachte om een echt boek te maken”, zo laat Cor Swanenberg ons weten. In 2015 verscheen 'Met de kont in de boter', waarin Swanenberg terugblijkt op veertig jaar schrijverschap. Achterin is een overzicht opgenomen van zijn verzameld werk. Een imposante reeks waar de liefde voor het Brabants vanaf spat. Tussen 1977 en 2015 verschenen er meer dan zeventig boeken van zijn hand.

Verder zijn de resultaten van ruim drie decennia onderzoek naar de Romeinse villa van Hoogeloon gepubliceerd. Niet alleen in meer dan 1.500 pa-

gina's aan wetenschappelijke rapporten, maar ook in een rijk geïllustreerd publieksboek. Archeoloog Henk Hiddink vertelt in deze In Brabant wat de villa van Hoogeloon zo bijzonder maakt.

Ten slotte nog twee onderwerpen die wat minder direct over boeken gaan, maar die we u zeker niet willen onthouden. Ten eerste: een bijzondere kaart die recentelijk is ontdekt. Daarop zijn troepenbewegingen te zien in het oosten van het huidige Noord-Brabant, maar een jaartal ontbreekt. Historicus Joost Welten neemt ons mee in zijn zoektocht. Zijn vermoedens leiden ons naar de opmaat voor de Slag bij Waterloo, die de komende 18 juni precies twee eeuwen geleden plaatsvond. En ook voor het laatste onderwerp is er behoorlijk wat gespeurd, om precies te zijn naar het plaatsje 'Brabant'. Niet in Nederland, niet in Europa, maar in 'the good old US of A'.

Dat allemaal, in dit nieuwe buukske!

Iedere bij Brabants Heem aangesloten kring ontvangt een gratis exemplaar van In Brabant, het tijdschrift dat Erfgoed Brabant samen met Brabants Heem en de Historische Vereniging Brabant uitgeeft. We hopen dat ook afzonderlijke heemkundigen geïnteresseerd zijn in de Brabantse geschiedenis en willen u daarom graag attenderen op de € 2,50 korting die zij op een regulier abonnement krijgen. Leden van bij Brabants Heem aangesloten kringen betalen voor een hele jaargang In Brabant, 320 pagina's in full colour, dan slechts € 20,-. Dat is maar 6 cent per pagina!

Mocht u geïnteresseerd zijn, stuurt u dan een e-mail naar info@erfgoedbrabant.nl, inbrabant@erfgoedbrabant.nl of belt u tel. 073-6156262.

Mocht u nog enigszins twijfelen maar wel nieuwsgierig zijn, kijk dan gerust het gratis nummer van uw kring in of bezoek de website Thuis in Brabant, waar u in ieder geval het hoofdartikel van deze laatste In Brabant online kunt vinden. (www.thuisinbrabant.nl/collecties/in-brabant).

GEEN HEDEN ZONDER VERLEDEN

ZUNDERT – De heemkundekring 'De Drie Heerlijkheden' uit Zundert bestaat 50 jaar en ter gelegenheid van dat jubileum is een full color boek uitgegeven met de geschiedenis van de vereniging met als titel 'Geen heden zonder verleden'.

In dat boek de historie van de kring die begon met een initiatief van Huub Kunst, een onderwijzer in Zundert, in 1964. Hij wilde de inwoners kennis laten maken met het verleden van de streek en ook dat er oudheidkundige zaken bewaard zouden blijven. Dertig sympathisanten sloten zich aan en op 18 januari 1965 vond de officiële oprichting plaats. Huub Kunst had ondertussen ondersteuning gekregen van gemeentearchivaris Albert Delahaye en gemeenteambtenaar Hans Luijten. Al in het eerste jaar ontstonden er

De leden van heemkundekring De Drie Heerlijkheden heffen het glas op het gouden jubileum

Het boek, dat werd samengesteld door José Buiks-Hendrickx, Jan Bastiaansen, Harrie Watzeels en Bert van Meer, is inmiddels aan alle leden van de vereniging verstrekt en voor belangstellenden zijn er exemplaren verkrijgbaar bij het bestuur van de vereniging. Het boekwerk telt 104 pagina en is voorzien van een harde band.

VAN BAARDWIJKSE OVERLAAT TOT DRONGELENS KANAAL

Een rijk geïllustreerd boek dat beschrijft hoe zo'n 250 jaar geleden de Baardwijkse Overlaat tussen Drunen en Baardwijk werd aangelegd en zo'n 100 jaar geleden het Drongelens Kanaal tussen 's-Hertogenbosch en Drongelen gegraven werd.

In het boek wordt uitvoerig ingegaan op de aanleg van de Baardwijkse Overlaat en de gevolgen voor Drunen en Baardwijk, maar ook op de veerverbindingen in de Oostelijke Langstraat als het gebied weer eens was overstroomd

Aan bod komen verder de vele plannen om te komen tot een afwateringskanaal en het graven van het Drongelens Kanaal

Boeiend is verder de strijd om het kanaal in november 1944 toen de geallieerde troepen het kanaal op de Duitsers moesten veroveren. Het boek sluit met de ontwikkelingen in het overlaatgebied vanaf 1945 tot heden.

Het werk is samengesteld door Gini van Wijk en is uitgegeven door Heemkundekring Onsenoort. Het is, op A4 formaat, heeft 210 kleurenpagina's en kost € 22,50 exclusief verzendkosten. Het is verkrijgbaar bij het secretariaat van de heemkundekring, Grotestraat 103 in Drunen, tel. 0416-320995 of via de webwinkel www.hkkonsenoort.nl.

NIEUW DIALECTBOEK LOON OP ZAND

LOON OP ZAND - Heemkundekring Loon op 't Sandt heeft onder de titel 'Lôons lèèft (nog)' een boek uitgegeven over het dialect van Loon op Zand. Het boek ontstond op initiatief van Heemkundekring Loon op 't Sandt en de Stichting StuipZand ondersteund door de Rabobank, Brabants Heem en Stichting Jacques de Leeuw.

'Lôons lèèft (nog)' bevat een aantal artikelen van Lauran Toorians over het dialect van Loon op Zand in de Middenbrabantse context. Eén daarvan gaat over een oude publicatie in

het dialect die teruggaat op het verhaal van het verhuizen van het raadhuis naar Kaatsheuvel. Een smeuiëge samenspraak waar de vonken vanaf vliegen maar vooral veel verhalen, gedichten liedjes, sprookjes, tonpraoten, cartoons in het Lôons, tekeningen en foto's. Teksten onder meer van Anton van der Lee, Jack Ijpelaar, Kees Hamers, Keejke Leermakers, Marja van Trier en natuurlijk van Jan van Beers. Loonse toponiemen van plaatsen rondom het dorp hebben ook een plekje in dit boek gevonden. De leerlingen van de bovenbouw van basisschool 'De Lage Weijkens' zorgden na een workshop voor een aantal kleurige dialectwoorden illustraties en ook Frans Oosterwaal zette zijn tekentalent in.

Het boek heeft 100 bladzijden in full color en een harde band. Formaat 24 bij 17,5 centimeter. Een bladwijzer met de uitspraak van het dialect zorgt dat al die bladzijden door iedereen begrepen en gesproken kunnen worden.

Het boek gaat vergezeld van een audio CD. Die is daaraan toegevoegd om het dialect ook te kunnen beluisteren. Er zijn recente opnamen maar ook historische fragmenten.

Er zijn 250 exemplaren gedrukt, Winkelprijs is € 24,50 en is te bestellen op de website van de kring: www.Heemkundekringloonoptsandt.nl.

De band van het dialectboek van Loon op Zand (foto Evelien Ijpelaar)

WIM VAN ROOIJ: „MENSEN WETEN WEINIG OVER HET OUDE HERTOGDOM BRABANT“

SINT-OEDENRODE – Wim van Rooij is al sinds 1956 gids in zijn dorp Sint-Oedenrode. Tijdens die rondleidingen merkte hij hoe weinig mensen iets weten over de periode voor het huidige Noord-Brabant ontstond.

„Toen hadden we de Meierij als één van de vier Kwartieren van het hertogdom Brabant en dat 570 jaar lang! In het kader van de fusie van Sint-Oedenrode met Veghel en Schijndel verzamelde hij wat gegevens die hij in een boekwerkje neerlegde. „Het lijkt me nuttig, dat ook de heemkringen die informatie krijgen”, geeft Wim van Rooij aan. Het document kreeg de titel *‘Sint-Oedenrode in de Meierij van ‘s-Hertogenbosch’* en als ondertitel *‘Een historische terugblik. Met Schijndel en Veghel op weg naar Meierijstad’*. Het werkje dat overigens maar enkele pagina’s telt die betrekking hebben op de vier kwartieren van de Meierij, telt 15 pagina’s. De meeste informatie gaat over gebouwen en kerken in Sint-Oedenrode. Mensen die het in willen zien, kunnen een pdf met de informatie downloaden op de website www.brabantsheem.nl.

HEEMKUNDIG NIEUWS

200 JAAR BRABANT; EEN HISTORISCHE VERGISSING?

ALTENA – Tweehonderd jaar geleden werd het Land van Heusden en Altena als onderdeel van Hollands Brabant voorgoed bij Brabant gevoegd. Twee eeuwen later blijft de vraag of dat ooit een goede keuze was of een historische vergissing. Rondom het thema worden in Altena een drietal evenementen gehouden.

Het eerste onderdeel is het *‘Beleg van de Papsluis’* op 29 en 30 augustus. Deze twee eeuwen oude sluis als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt nog eenmaal het strijdtoneel van deze grenscorrectie. Het 7e bataljon infanterie 1815 slaat zijn tenten op bij fort Bakkerskil en zal zaterdag 29 augustus al haar troepen inzetten ter verdediging tegen Brabant. Zondag 30 augustus, de dag dat twee eeuwen geleden de wet van kracht werd waarmee dit deel bij Brabant werd gevoegd, zal blijken dat de strijd tevergeefs is geweest.

Het tweede evenement van dit drieluik is een avond op 10 september op fort Altena, onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, met als centrale thema *‘200 jaar Brabant; een historische vergissing?’* De burgemeester

Fort Bakkerskil waar het ‘Beleg van de Papsluis’ wordt nagespeeld

van Aalburg, Fons Naterop, en de burgemeester van Woudrichem, Arie Noordergraaf, gaan als Brabander en Hollander het debat aan over deze kwestie. Want past dit overwegend protestantse gebiedsdeel eigenlijk wel bij het katholieke Brabant? Deze avond is de aanloop naar Open Monumentendag en wordt voorbereid in samenwerking met Erfgoed Brabant en Erfgoed Altena.

Het sluitstuk van 200 jaar Brabant is de uitgave van een 'poëzie-album' over 200 jaar dichters in de regio. Inspiratiebron voor deze dichtbundel is het gedicht '*Zand en klei*' van de eerste dichter des Vaderlands Driek van Wissen.

Zand en klei

Men kent hier in het Brabantse land
Zo staat het mij tenminste bij
Een tweedeling der maatschappij
En die houdt met de grond verband

Ofwel men leeft er in het zand
Als flierefluiter frank en vrij
Lichtzinnig en te levensblij
Verstoken van gezond verstand

Of men is zwaarder op de hand
Moeizaam getrokken uit de klei
En zonder paapse ketterij
Zoals het hoort goed protestants

Die lui ginds aan de overkant
Zijn dus van de verkeerde kant.

**De volgende Koerier van Brabant Heem
verschijnt half september 2015.
Hebt u kopij voor dat nummer,
mail of stuur die dan voor maandag 24 augustus 2015
naar martel6@hetnet.nl of Martel 6, 4724 GD Wouw.
Zo mogelijk zullen we uw teksten ook op de website
van Brabants Heem plaatsen.**

Regiocoördinator René Hermans biedt vice-voorzitter André van der Kloot van de jubilerende heemkundekring in Zundert een boek aan

Brabants Heem wil de ondersteunende organisatie zijn voor 123 zelfstandige Brabantse heemkundekringen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Parallele artikelen op de website: www.brabantsheem.nl

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: René Hermans

Bijdragen van: Marcel Dings, Ad van Liempt, Ton van der Straaten, Jan Rossou, Jan Franken, Otte Strouken, Ansje Strouken-Bussink, Theo Kuijpers, Jurgen Pigmans en diverse leden van heemkundekringen.

Foto's: Evelien Ijpelaar, Jan Domenie, Adriëne Dekkers, René Hermans en diverse heemkundekringen en archieven.

Ontwerp en Drukwerk: Koninklijke
Drukkerij Em. de Jong
Baarle-Nassau

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.